

*Agata Więcek-Starczyńska**

GLOBALIZACJA A WZROST I ROZWÓJ GOSPODARCZY

Z a r y s t r e ś c i. W artykule rozważono kwestię korelacji pomiędzy poziomem globalizacji a wzrostem i rozwojem gospodarczym na świecie. Przedstawiono pozytywne i negatywne aspekty tego zjawiska w odniesieniu do gospodarki światowej. Szczególną uwagę zwrócono na problem nierówności rozwojowych na świecie i jego związek z globalizacją. Odwołano się do badań K. Rybińskiego (2007) analizujących wpływ poziomu zglobalizowania na wielkość PKB i tempo jego wzrostu. Rozwinięto wskazane badania pod względem długości szeregu czasowego i doboru wskaźników, które pozwoliłyby szerzej spojrzeć na omawiany problem.

S ł o w a k l u c z o w e: kolonializm, globalizacja, wzrost gospodarczy, rozwój gospodarczy

K l a s y f i k a c j a J E L: O11, F62.

WSTĘP

W warunkach współczesnej gospodarki światowej nie sposób oddzielić procesu globalizacji od takich pojęć, jak wzrost gospodarczy, rozwój czy zafowanie. Istnieje wiele sprzecznych poglądów na temat powiązań łączących powyższe zjawiska. Przeciwnicy globalizacji twierdzą, że proces ten, zwłaszcza w ujęciu historycznym (m.in. kolonializm), jest bezpośrednią przyczyną pogłębiających się na świecie nierówności, zwłaszcza w wymiarze społeczno-gospodarczym (patrz m. in: Césaire, 1972; Wa, Muiu, 2010, s. 1311–1334; Fieldhouse, 2011; Abdi, 2010, s. 1–26; Bilas, Franc, 2010, s. 104–118). Zwolennicy wskazują z kolei na dobroczynny wpływ globalizacji na rozwój licznych rozwiniętych i rozwijających się gospodarek. Faktem jest jednak, że część uczestników globalizacji odnosi znacznie większe ko-

* Adres do korespondencji: Agata Więcek-Starczyńska, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, WGM, al. Niepodległości 10, 61–875 Poznań, e-mail: agata.wiecek@ue.poznan.pl.

rzyści niż pozostali z „procesów liberalizacji handlowej i finansowej, prywatyzacji, deregulacji rynków oraz koncentracji organizacyjnej i kapitałowej” (Kosztowniak, 2008, s. 45). Z tego właśnie powodu Bank Światowy wyróżnił obok krajów bogatych dwie podgrupy krajów rozwijających się: kraje bardziej i mniej włączone w globalizację (*more globalized countries* i *less globalized countries*¹)². Za kryterium podziału uznano dynamikę handlu międzynarodowego tych państw.

1. KOLONIALIZM I GLOBALIZACJA – KOSZTY I KORZYŚCI

Szczególną uwagę na negatywne skutki globalizacji, która to wpłynęła na wytworzenie się bardzo odmiennych warunków w różnych krajach, zwraca Chang (2003). Autorka podkreśla, że już pod koniec XIX wieku ówczesna fala globalizacji doprowadziła do asymetrycznych skutków. Największe korzyści odnosiły wówczas mocarstwa kolonialne (ze względu na międzynarodową integrację gospodarczą, eksport kapitału, import towarów), a także takie kraje, jak USA czy Kanada, w których stworzono już wstępne warunki niezbędne do procesu industrializacji. Inne państwa i regiony pozostawały coraz bardziej w tyle, bez szans na industrializację i rozwój. Zaczęły narastać ekonomiczne nierówności pomiędzy krajami i wewnątrz poszczególnych państw. Wiele gospodarek Azji, Afryki i Ameryki Południowej, zwłaszcza tych, które zostały skolonizowane, doświadczało w latach 1870–1914 zahamowania rozpoczynającego się procesu industrializacji i ujemnego wzrostu. W przypadku niektórych państw działało się tak pomimo prowadzenia wolnego handlu i otwartości na napływające inwestycje zagraniczne (np. Indie³ czy też Indonezja). W latach 1860–1913 udział krajów surowcowo-rolniczych w światowej produkcji spadł z ponad 0,33 do 0,1 (Chang, 2003, s. 71–72). Proces ich integracji z gospodarką światową był jedynie pozorny i polegał na rozwoju eksportu surowców i produktów żywnościowych. Korzyści globalizacji prowadziły w tym wypadku do bogacenia się miejscowych elit oraz do wytworzenia się dualnej struktury gospodarek w wielu obecnie rozwijających się lub zacofanych gospodarczo krajach. Podobne skutki i jeszcze większą nierównowagę w rozwoju gospodarczym na świecie przyniosła kolejna, obecna fala globalizacji, której początek datuje się najczęściej na lata 70. XX wieku. Należy oczywiście wziąć pod uwagę

¹ Pierwsza grupa liczy 24 państwa (m.in. Argentyna, Brazylia, Chiny, Indie), druga – 49 państw rozwijających się.

² *Globalization, Growth and Poverty. Building an Inclusive World Economy* (2002).

³ Oczywiście należy uwzględnić negatywne i pozytywne aspekty wpływu brytyjskiego kolonializmu na gospodarkę Indii od lat 70. XIX wieku.

fakt, że wiele krajów rozwijających się odnotowuje obecnie znacznie wyższą dynamikę wzrostu gospodarczego niż większość krajów rozwiniętych. Z wielu względów (m.in. niska bezwzględna wartość PKB oraz rozwój jedynie wybranych gałęzi gospodarki) dynamika ta nie prowadzi jednak do wyrównywania się różnic rozwojowych pomiędzy krajami najbiedniejszymi i najbogatszymi. Można zaryzykować stwierdzenie, że większość państw najslabiej rozwiniętych (Least Developed Countries, LDC) doświadczała w ostatnich 25 latach raczej dywergencji niż kowergencji⁴. Ciągłe narastają nierówności dochodowe i płacowe, zarówno pomiędzy krajami, jak i wewnątrz poszczególnych państw. Lata 80. przyniosły znaczny wzrost odsetka ludzi biednych w Ameryce Południowej i Afryce Subsaharyjskiej. W latach 90. zjawisko to powtórzyło się we Wschodniej Europie (Chang, 2003). Szacuje się, że obecnie pozytywne skutki globalizacji obejmują jedynie 20–25% ludności świata (Piasecki, 2007, s. 27).

Inne podejście do problemu kolonializm – globalizacja a rozwój/zacofanie gospodarcze prezentuje Norberg (2006). Autor twierdzi, że kolonializm przyczynił się co prawda do licznych szkód, ale nie można go nazywać przyczyną obecnych nierówności pomiędzy krajami Północy a krajami Południa. „Zamożny świat rozwija się najszybciej właściwie od chwili, kiedy stracił kolonie. A kraje kolonialne znajdujące się pod obcym panowaniem przeżywały większą prosperytę niż wcześniej, kiedy były wolne. Kilka najbogatszych państw świata, takich jak Szwajcaria czy kraje skandynawskie, nie miało nigdy kolonii lub też posiadały one nieliczne kolonie, które nie przedstawiały jednak większej wartości. Inne, jak USA, Kanada, Australia, Nowa Zelandia, Hongkong czy Singapur, same były koloniami. Z drugiej strony wiele najgorzej rozwiniętych krajów świata, takich jak Afganistan, Liberia czy Nepal, nigdy nie było koloniami” (Norberg, 2006, s. 166).

Podobne, choć nieco bardziej umiarkowane, stanowisko zajmuje Lubbe (2010, s. 41). Autor tak pisze o globalizacji: „Jest to proces bardzo dynamiczny, nie prowadzi do powstania stabilnego podziału na biednych i bogatych. Współzależność, zgodnie z definicją, nie jest korzystna wyłącznie dla jednej, silniejszej strony. Korzyści z wymiany, z włączenia się w międzynarodowy podział pracy, są prawie zawsze niesymetryczne; korzyści długookresowe są zawsze określane przez możliwości adaptacyjne [...] obu stron [...]. W zależności od własnych możliwości adaptacyjnych kraje importujące kapitał [...] mogą korzystać nie mniej niż kraje eksportujące”. W dalszej

⁴ Nie należy jednak zapominać, że współczesna fala globalizacji to także intensywny rozwój i realna poprawa sytuacji gospodarczo-społecznej w wielu innych krajach rozwijających się, m.in. w tych, które należą do tzw. BRIC (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny).

części swojej pracy Lubbe (2010) przyznaje jednak, że niski poziom rozwoju danego państwa przekłada się na słabość jego struktur państwowych, co z kolei zmniejsza znacznie możliwości osiągnięcia korzyści z udziału w procesie globalizacji.

Istotnym czynnikiem rozpatrywanym w aspekcie globalizacja – wzrost/rozwój gospodarczy jest również postęp technologiczny. Postęp technologiczny jest bezpośrednią przyczyną ciągłych zmian zachodzących w gospodarce światowej. Dawny porządek zastępowany jest przez nowy, przestarzałe technologie przez udoskonalone. Schumpeter (1976, s. 81) nazywa ten proces „twórczą destrukcją”. Ogólnie można powiedzieć, że zmiany w technologii prowadzą do wzrostu i rozwoju danej gospodarki, do zwiększania się poziomu globalizacji, a także do wykształcania się systemu kapitalistycznego. W ramach kapitalizmu dochodzi z kolei do podziału uczestników światowego systemu na dwie grupy: przegranych i zwycięzców. Technologia jest zaś jednym z głównych czynników utwierdzających ten podział (Kowalski, 2012; Kowalski, 2013, s. 19–20). Rozwój technologiczny niesie ze sobą wiele pozytywnych efektów, m. in. wzrost efektywności, obniżenie kosztów (produkcji, transportu i innych), poprawę jakości, znaczne ułatwienie komunikacji, oszczędność czasu. Jest to jednak proces wymagający na ogół dużych nakładów kapitału. Wytworzone w krajach bogatych technologie są z kolei strzeżone i chronione patentami, a jeżeli już przedostają się do krajów biednych, to często nie mogą mieć pozytywnego wpływu na ich gospodarki ze względu na brak zdolności adaptacyjnych w tych państwach (wynikający np. z braku infrastruktury czy wykształconej kadry). Postęp technologiczny prowadzi więc do wzrostu, rozwoju i zwiększenia poziomu globalizacji, ale tylko dla wybranych.

Jak widać, poglądy i opinie ekonomistów na temat wpływu globalizacji (i kolonializmu) na obecną sytuację rozwojową państw świata są bardzo różne. Trudno jednoznacznie stwierdzić, kto ma w tym sporze rację. Prawda leży zapewne pośrodku. Nie można powiedzieć, że globalizacja jest jedyną, najważniejszą i bezpośrednią przyczyną pogłębiających się na świecie nierówności. Nie ulega jednak wątpliwości, że procesy globalizacji przyniosły różnym krajom i regionom asymetrycznie rozłożone korzyści i koszty, co przyczyniło się do narastania nierówności na świecie.

Liberska (2002) oraz Kosztowniak (2008) poruszają w swoich pracach jeszcze jedną ważną kwestię dotyczącą relacji pomiędzy globalizacją a rozwojem państw świata. W ostatnich latach wzrasta intensywność dokonywania bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz międzynarodowych fuzji i przejęć realizowanych przez kraje rozwijające się. W proces ten najbardziej włączone są firmy i korporacje z państw BRIC, Meksyku oraz Bliskiego

Wschodu (jako państwa inicjujące transakcję). W 2012 roku najwyższym odsetkiem wypływających BIZ w wytwarzanym PKB (*FDI net outflows*) wśród krajów rozwijających się charakteryzowały się m.in. takie państwa, jak Mauritius, Hongkong, Singapur, Chile, Azerbejdżan czy Malezja (omawiany wskaźnik przyjmował wartości od 5,5 do 655,2%)⁵. Coraz więcej krajów rozwijających się inicjuje również międzynarodowe fuzje i przejęcia, których celem są firmy z krajów rozwiniętych. Wśród takich państw inicjatorów należy wymienić niewątpliwie Indie, Chiny, Malezję oraz inne państwa Azji Południowo-Wschodniej⁶. Postępujący proces pozwala z innej perspektywy spojrzeć na kraje rozwijające się w obliczu globalizacji – są wśród nich nie tylko ofiary i wielcy przegrani, lecz także państwa, które podjęły wyzwanie i którym udało się osiągnąć dzięki globalizacji gospodarczy sukces.

2. GLOBALIZACJA A WZROST I ROZWÓJ GOSPODARCZY

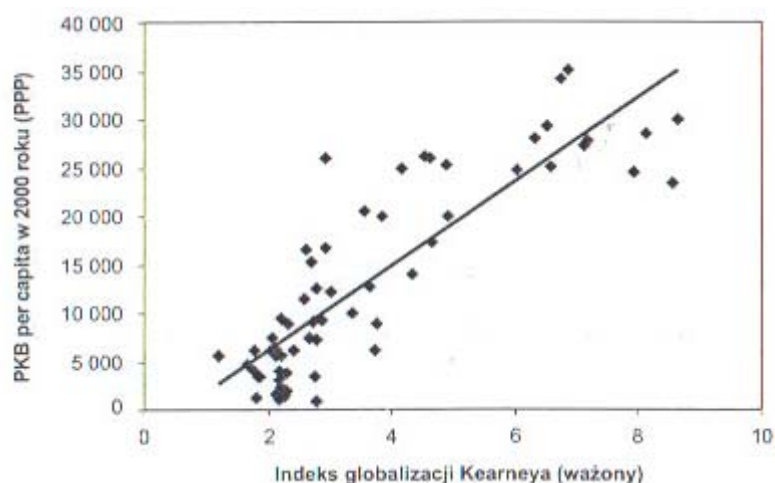
Badacze bardzo często poddają analizie wpływ poszczególnych aspektów globalizacji na wzrost i rozwój gospodarczy na świecie. Rozważa się przykładowo skutki handlu międzynarodowego, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, migracji. Niewiele jest jednak prac, które podejmowałyby tematykę wpływu globalizacji na rozwój gospodarczy, traktując ten proces w sposób kompleksowy. Dzieje się tak z wielu powodów. Jak już wspomniano, nie istnieje jedna powszechna definicja globalizacji. Ekonomiści i inni badacze rozumieją ten proces często w bardzo odmienny sposób. Całościowe ujęcie globalizacji uniemożliwia również jej niezwykła złożoność i wieloaspektowość. Próbę szerszego spojrzenia na wpływ globalizacji na rozwój podejmuje jednak m.in. Rybiński (2007). Przeprowadzone przez niego w 2006 roku na grupie 61 krajów badania wykazały dodatnią korelację pomiędzy globalizacją wyrażoną indeksem globalizacji Kearneya⁷ a wzrostem gospodarczym mierzonym poprzez PKB per capita. Jednocześnie autor odnotował słabą ujemną korelację pomiędzy poziomem zglobalizowania badanych krajów (2000 r.) a przeciętnym tempem ich wzrostu gospodarczego w latach 2000–2004. Podsumowując swoje badania, Rybiński (2007) stwierdził, że w ogólnym ujęciu globalizacja jest korzystna dla wzrostu gospodarczego na świecie. Dodatkowo zależność między badanymi czynnikami biegnie w dwóch kierunkach – globalizacja napędza wzrost gospodarczy,

⁵ <http://databank.worldbank.org> (stan na 27.05.2014).

⁶ Thomson Reuters SDC (2011).

⁷ Patrz: <http://www.atkearney.com> (stan na 4.10.2014).

a wysoki poziom PKB napędza globalizację (Rybiński, 2007, s. 42–45). Ogólne wyniki badań Rybińskiego przedstawiono na wykresach 1 i 2.

Wykres 1. Zależność między poziomem PKB per capita a globalizacją

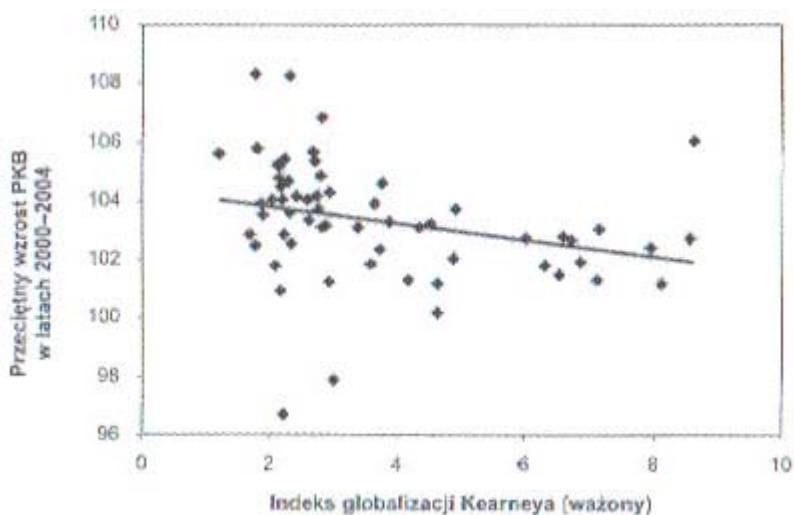
Źródło: Rybiński (2007), s. 43.

Oczywiście, jak wskazuje sam autor, trzeba wziąć pod uwagę, że wykorzystane w badaniu szeregi czasowe są bardzo krótkie. Globalizacja jest procesem długoterminowym, którego efekty często pojawiają się po wielu latach. Pomijając jednak aspekt krótkiego okresu badania, z danych przedstawionych na wykresie 1 wynika, że poziom PKB per capita jest dodatnio skorelowany z poziomem zglobalizowania danego kraju. Rozkład danych na wykresie 2 dowodzi z kolei, że wzrost PKB per capita spada wraz ze wzrostem poziomu globalizacji (kraje bogate i silnie zglobalizowane rozwijają się wolniej niż kraje stosunkowo biedne i mniej zglobalizowane). Na wykresie 3 przedstawiono wyniki badań analogicznych do tych, które przeprowadził Rybiński⁸ (2007). Wydłużono jednak znacznie szereg czasowy, by wyeliminować ewentualny błąd poprzednich badań – pod uwagę wzięto okres 1970–2010. Odzwierciedlający poziom globalizacji indeks globalizacji Kearneya zastąpiono indeksem globalizacji KOF⁹ (207 krajów, średnia arytmetyczna). W przypadku poziomu wzrostu gospodarczego na świecie pozostano przy

⁸ Patrz: wykres 1.

⁹ <http://globalization.kof.ethz.ch> (stan na 13.08.2014).

PKB per capita (bieżące USD). Oba wskaźniki wykazały bardzo silną dodatnią korelację (wskaźnik korelacji wyniósł 0,96).

Wykres 2. Zależność między dynamiką wzrostu gospodarczego a globalizacją

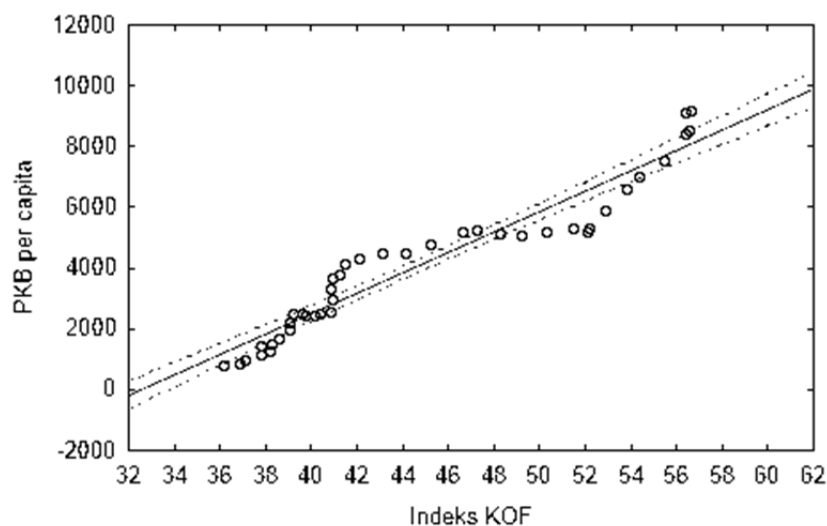
Źródło: Rybiński (2007), s. 44.

Wykres 4 przedstawia z kolei wpływ globalizacji (indeks KOF) na tempo wzrostu gospodarczego per capita. Posłużono się takimi samymi wytycznymi jak w przypadku wykresu 3. Wskaźnik korelacji pomiędzy obiema zmiennymi wyniósł $-0,04$, co świadczy o słabej ujemnej korelacji.

Konstruując wykresy 3 i 4, posłużono się znacznie dłuższym szeregiem czasowym niż w przypadku badań Rybińskiego (2007). Uzyskane dane potwierdzają jednak wyniki poprzednich badań – globalizacja jest silnie i dodatnio skorelowana z poziomem wzrostu gospodarczego, a słabo i ujemnie z dynamiką tegoż wzrostu.

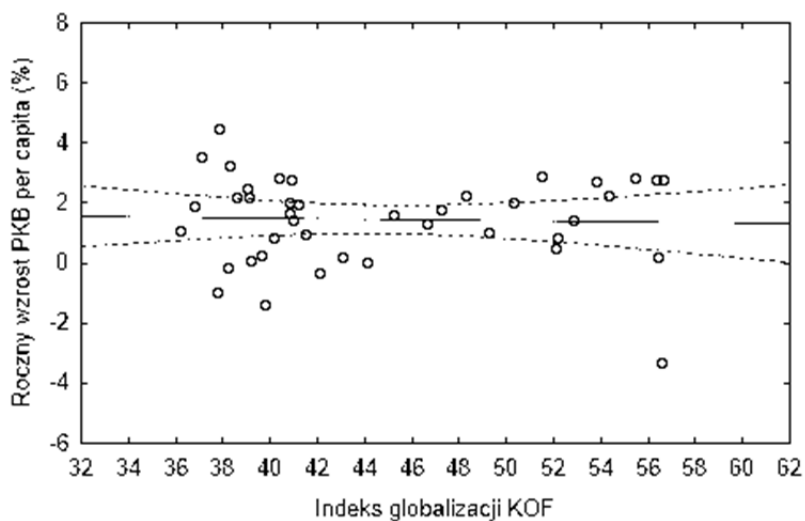
Poza długością szeregu czasowego, wątpliwości odnośnie do przedstawionej przez Rybińskiego (2007) analizy budzi też sprowadzanie pojęcia wzrostu gospodarczego do ograniczonego wskaźnika, jakim jest PKB per capita¹⁰. W chwili obecnej trudno jednak wskazać na bardziej kompleksowy wskaźnik, którego wartości byłyby dostępne dla dłuższych szeregów czasowych. Na wykresie 5 podjęto próbę zbadania wpływu globalizacji na rozwój

¹⁰ A także pominięcie szerszego ujęcia analizy i wpływu globalizacji nie tylko na wzrost, ale i na rozwój.

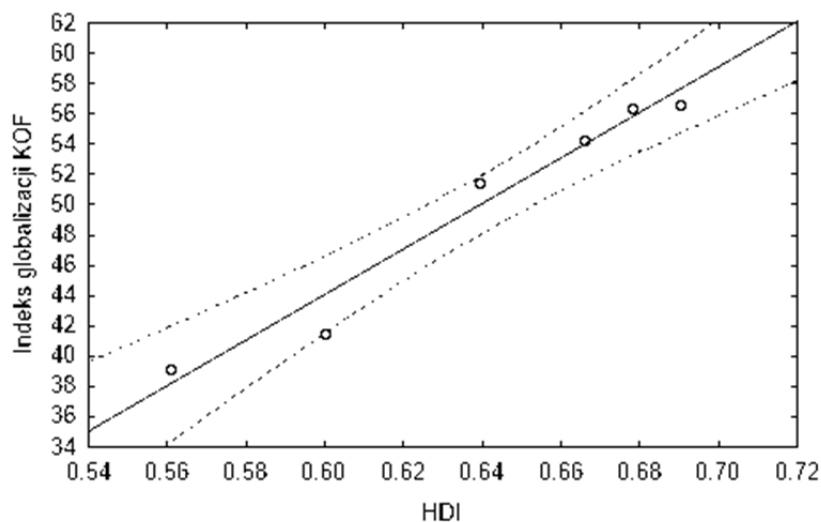
Wykres 3. Korelacja pomiędzy indeksem globalizacji KOF a PKB per capita (1970–2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014) oraz <http://globalization.kof.ethz.ch> (13.08.2014).

Wykres 4. Korelacja pomiędzy indeksem globalizacji KOF a rocznym wzrostem PKB per capita (1970–2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014) oraz <http://globalization.kof.ethz.ch> (13.08.2014).

Wykres 5. Korelacja pomiędzy indeksem globalizacji KOF a indeksem HDI

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014) oraz <http://globalization.kof.ethz.ch> (13.08.2014).

społeczny. Pod uwagę wzięto indeks globalizacji KOF oraz *Human Development Index* (HDI). Analiza ma znacznie uproszczony charakter. Ze względu na ograniczenia w dostępie do danych statystycznych oparto ją jedynie na krótkim szeregu czasowym – lata: 1980, 1990, 2000, 2005, 2007 i 2010. Należy też pamiętać, że indeks HDI, tak jak i inne kompleksowe wskaźniki, ma wiele wad i nie oddaje w pełni szerokiego pojęcia, jakim jest rozwój czy też rozwój społeczny.

Z danych przedstawionych na wykresie 5 wynika, że pomiędzy badanymi zmiennymi występuje bardzo silna dodatnia korelacja (wskaźnik korelacji na poziomie 0,98). Co więcej, gdyby przeanalizować korelację zachodzącą pomiędzy indeksami HDI i KOF dla najbardziej i najmniej rozwiniętego społecznie kraju (najwyższy i najniższy poziom HDI – Norwegia i Niger), okazuje się, że zależność pomiędzy zmiennymi jest silniejsza w przypadku niższego poziomu rozwoju społecznego (wskaźnik korelacji wynosi 0,93 dla Norwegii i 0,97 dla Nigru). Wynik ten może świadczyć o tym, że wbrew powszechnemu pogładowi, iż kraje słabo rozwinięte jedynie tracą na globalizacji, procesy globalizacyjne mają pozytywny wpływ na poziom wzrostu i rozwoju gospodarczego także w najbardziej ubogich krajach.

We wszystkich powyższych analizach do mierzenia poziomu globalizacji posłużono się kompleksowymi miernikami – indeksem Kearneya lub in-

deksem globalizacji KOF. Mierzenie globalizacji za pomocą jednego zbiorczego wskaźnika może jednak również prowadzić do skrzywionego spojrzenia na omawianą kwestię. Istnieje wiele krajów rozwijających się, np. niektóre państwa afrykańskie, w których globalizacja opiera się zaledwie na jednym elemencie z wchodzących w skład tego procesu aspektów (np. na handlu międzynarodowym czy też napływie BIZ). Trudno porównywać przebiegający w taki sposób proces globalizacji z kompleksową globalizacją krajów bogatych i rozwiniętych. Proces globalizacji w krajach rozwiniętych ma zupełnie inne oblicze niż w krajach rozwijających się.

Tabela 1. Korelacja pomiędzy globalizacją a wzrostem gospodarczym dla krajów o wysokim PKB per capita

Kraj	Wskaźnik korelacji
Nowa Zelandia	0,84
Luksemburg	0,92
Norwegia	0,76
Katar	0,89
Arabia Saudyjska	0,48

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014) oraz <http://globalization.kof.ethz.ch> (13.08.2014).

Tabela 2. Korelacja pomiędzy globalizacją a wzrostem gospodarczym dla krajów o niskim PKB per capita

Kraj	Wskaźnik korelacji
Burundi	0,14
Malawi	0,54
Demokratyczna Republika Konga	-0,63
Niger	0,23
Liberia	-0,03

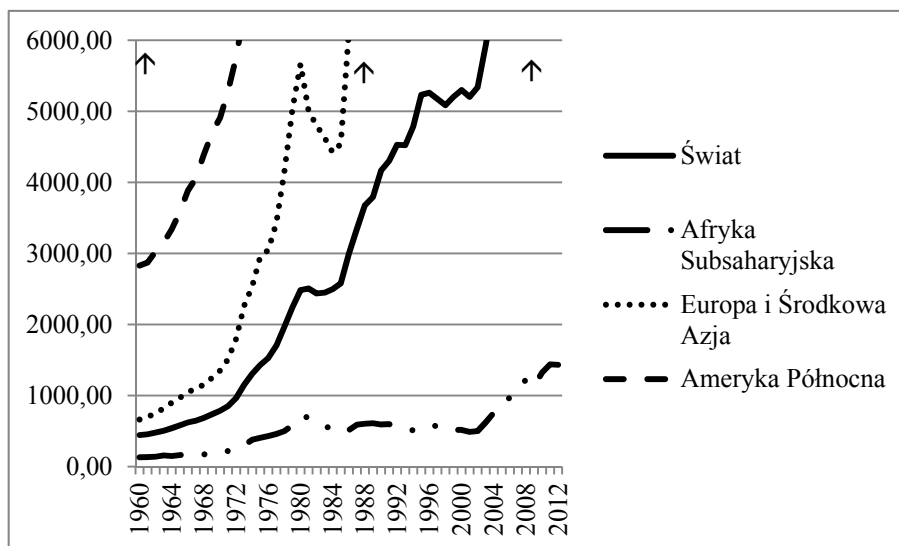
Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014) oraz <http://globalization.kof.ethz.ch> (13.08.2014).

Zarzutem, który można by skierować wobec powyższych badań, jest również fakt, że nie uwzględniają one różnicowania poszczególnych krajów i odmiennego ich udziału w procesie globalizacji. Możemy ogólnie powiedzieć, że globalizacja pozytywnie wpływa na wzrost i rozwój gospodarczy na świecie. Nie należy jednak zakładać, że proces ten będzie wpływał również pozytywnie na wzrost gospodarczy w Stanach Zjednoczonych, jak np. w Somalii¹¹. Posługując się danymi, na których opierano się, tworząc wykres 3¹², sprawdzono, w jaki sposób globalizacja (indeks KOF) wpływa na wzrost

¹¹ Patrz także: Bąkiewicz, Żuławska (2010), s. 106–109.

¹² Lata 1970–2010.

gospodarczy (poziom PKB per capita) w najbogatszych i najbiedniejszych krajach. Otrzymane wskaźniki korelacji zamieszczono w tabelach 1 i 2.

Wykres 6. PKB per capita (USD) w latach 1960–2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014).

Na podstawie danych z tabel 1 i 2 można stwierdzić, że generalnie im wyższy poziom rozwoju danego kraju i im wyższy PKB per capita, tym silniej skorelowany jest wzrost gospodarczy z procesem globalizacji¹³. W przypadku krajów biednych, o niskim PKB per capita, dodatnia korelacja pomiędzy badanymi zmiennymi jest bardzo słaba. Zdarza się też, że przyjmuje ona wartości ujemne, co świadczyłoby nawet o negatywnym wpływie globalizacji na wzrost gospodarczy w krajach słabo rozwiniętych.

Na wykresie 6 przedstawiono kształtowanie się średniego PKB per capita w latach 1960–2012 na świecie, w Ameryce Północnej, w Europie i Azji Centralnej oraz w Afryce Subsaharyjskiej. Dane te pokazują, jak niewielki (w wartościach bezwzględnych) wzrost gospodarczy dokonał się w najbiedniejszym regionie Afryki w stosunku do innych obszarów świata.

¹³ Zdarzają się jednak kraje charakteryzujące się wysokim poziomem PKB przy jednoczesnym niskim poziomie zglobalizowania, jak np. Arabia Saudyjska. Kraje takie należą jednak do wyjątków.

Wszystkie wyodrębnione regiony świata doświadczyły w latach 1960–2012 niewątpliwego wzrostu pod względem wartości PKB per capita. Nie sposób więc zaprzeczyć pozytywnemu oddziaływaniu globalizacji na wzrost gospodarczy na świecie. Należy jednak zwrócić uwagę na wartości i proporcje tego wzrostu. W tabeli 3 podano wartości PKB per capita dla lat 1960, 2001 i 2012 oraz określono proporcję przyrostu dla poszczególnych regionów w latach 1960–2012 i 2001–2012.

Tabela 3. PKB per capita w latach 1960, 2001 i 2012

Region	1960	2001	2012	2012/1960	2012/2001
Świat	446	5 288	10 318	23,1	1,9
Afryka Subsaharyjska	130	483	1 647	12,7	3,4
Europa i Azja Centralna	660	11 246	23 848	36,1	2,1
Ameryka Północna	2 828	35 887	51 700	18,3	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych WDI (<http://databank.worldbank.org>, 13.08.2014).

Ten przykład pokazuje, że kraje i regiony zacofane w ostatnich dziesięcioleciach doświadczyły pewnego przyrostu dochodu przypadającego na 1 osobę, jednak wyraźnie widać, że w regionach rozwiniętych przyrost ten był znacznie wyższy. Imponujące nie są też wartości absolutne wzrostu gospodarczego w regionach zacofanych. W 1960 PKB per capita w Afryce Subsaharyjskiej kształtowało się na poziomie 29,2% światowego PKB per capita. W 2001 roku spadło do poziomu 9,1%, a w 2012 roku wzrosło, jednak tylko do ok. 16,0%. W odniesieniu do PKB per capita Ameryki Północnej produkt przypadający na jedną osobę stanowił w kolejnych latach odpowiednio 4,6%, 1,3% oraz 3,2%. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że pierwsza dekada XXI wieku jest okresem znacznego przyspieszenia dynamiki wzrostu PKB per capita w Afryce Subsaharyjskiej w stosunku do bardziej rozwiniętych regionów świata. W latach 2001–2012 PKB na tym obszarze wzrósł aż 3,4 raza, podczas gdy w Ameryce Południowej tylko 1,4 raza, w Europie i Azji Centralnej 2,1 raza, a na świecie 1,9 raza. Świadczy to o znacznej intensyfikacji procesów wzrostowych i rozwojowych w rejonie Afryki Subsaharyjskiej i o pewnym spowolnieniu wzrostu gospodarki w rozwiniętych częściach świata. Różnice rozwojowe między krajami i regionami nadal jednak utrzymują się na bardzo wysokim poziomie, pomimo odnotowywanego „wzrostu” gospodarczego w krajach słabo rozwiniętych. Wzrost ten bowiem, mimo że w ostatnich latach bardzo intensywny, dotyczy stosunkowo niewielkich wartości bezwzględnych PKB i PKB per capita.

PODSUMOWANIE

Posługując się dostępnymi obecnie narzędziami, trudno byłoby w sposób dokładny i kompleksowy określić wpływ globalizacji na wzrost i rozwój gospodarczy na świecie. Upraszczające założenia i początkowe zastrzeżenia są nieuniknione. Logika i dotychczasowe doświadczenia sprawiają, że trudno byłoby myśleć o globalizacji jako o procesie niekorzystnie wpływającym na poziom wzrostu i światowego rozwoju gospodarczego. Należy jednak pamiętać, że państwa świata, a także ich udział w procesie globalizacji, są zróżnicowane. Nie należy więc wykluczać, że silnemu wzrostowi gospodarczemu, idącemu w parze z globalizacją w jednych krajach, towarzyszy spadek aktywności gospodarczej i zacofanie w innych państwach.

LITERATURA

- Bąkiewicz A., Żuławska U. (red.) (2010), *Rozwój w dobie globalizacji*, PWE, Warszawa.
- Bilas V., Franc S. (2010), *Globalization, regionalization and information-communication convergence of Africa*, *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 8 (2), 104–118.
- Césaire A. (1972), *Discourse on colonialism*, Monthly Review Press, London.
- Chang H. (red.) (2003), *Rethinking development economics*, Anthem Press, London.
- Fieldhouse D. K. (2011), *Black Africa 1945–1980. Economic Decolonization and Arrested Development*, Routledge, New York.
- Kosztowniak A. (2008), *Problemy rozwoju gospodarczego krajów rozwijających się na tle uwarunkowań procesu globalizacji*, [w:] Noga M., Stawicka M., (red.), *Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej*, CeDeWu, Warszawa.
- Kowalski T. (2012), *Globalization vs. regionalization*, wykład w ramach przedmiotu *globalizacja i regionalizacja w gospodarce światowej*, UEP.
- Kowalski T. (2013), *Globalization and transformation in Central European Countries: the case of Poland*, Poznań University of Economics Press, Poznań.
- Liberska B. (red.) (2002), *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, PWE, Warszawa.
- Lubbe A. (2010), *Globalizacja i regionalizacja we współczesnej gospodarce*, [w:] Bąkiewicz A., Żuławska U., *Rozwój w dobie globalizacji*, PWE, Warszawa.
- Norberg J. (2006), *Spór o globalizację. Kto zyskuje, kto traci, ile i dlaczego?*, Fijorr, Warszawa.
- Rybiński K. (2007), *Globalizacja w trzech odsłonach*, Difin, Warszawa.
- Schumpeter J. A. (1976), *Capitalism, Socialism and Democracy*, Routledge, London.
- Wa Muiu, M. (2010), *Colonial and Postcolonial State and Development in Africa*, „Social Research”, 77 (4), 1311–1334.
- Globalization, Growth and Poverty. Building an Inclusive World Economy* (2002), A World Bank Policy Research Report, The World Bank
- Thomson Reuters SDC (2011), KPMG Analysis.
<http://www.atkearney.com> (stan na 4.10.2013).
<http://databank.worldbank.org> (stan na 27.05.2014).

GLOBALIZATION VS. GROWTH AND DEVELOPMENT

A b s t r a c t. In the article the impact of globalization on growth and development in the world is considered. The paper shows positive and negative aspects of this phenomenon. Particular attention is paid to the problem of development inequalities in the world and its connection with globalization. The author refers to the research done by K. Rybiński (2007) which analyses the correlation between globalization and economic growth. The new research is done in which time series are longer and new indicators are chosen in order to look at the topic of the article in a different way.

K e y w o r d s: colonialism, globalization, growth, development.